

pripravljala. Ko so pa možje, ki so se za modrijane hvalisali, človeku pripisovali neko razuzdano svobodo ter tako imenovano novo pravo izmislili zoper natorno in božjo postavbo in jo potrjevati pričeli, je papež Pij VI. blagega spomina v javnih pismih precej razkazal ovih naukov brezbožno lastnost in lažnjivost, ob enem je z apostolsko previdnostjo napovedal razdjanja, v katera se bo revno ogoljufano ljudstvo zavleklo. Ker se pa ni zdatno skrbelo, da bi se pogubni nauki ne bili od dne do dne bolj ljudstvom hvalisali ali celó v državne sklepe ne prišli, sta papeža Pij VII. in Leon XII. skrivna (freimavverska) društva izobčila in iz nova človeško družbo svarila pred nevarnostjo, ki njej je iz ondot pretila!

(Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

Mlekarstvo in sirarstvo.

Navadno še pravijo naši gospodarji: za mleko, puter, sir, kokoši itd. se jaz ne zmenim, to prepuščam vse ženskam. No, če so ženske pridne in vešče v tem oddelku kmetijstva, tedaj nasledki ovemu nemarnemu govorjenju niso še prehudi. Ali druga je, če so ženske malomarne, nevešče in še ob enem zapravljive. Kdor ni sam skusil, videl ali čul, temu še se niti ne sanja o prevelikej koristi, ki ga kmetovalcu dajejo dobre krave mlekarice. Na Štajerskem bilo je l. 1869. v gornjem Štajerju 69.367 krav, v srednjem 122.118, v spodnjem 73.996, skup 265.584 krav. Vsaka je mleka dajala l. 1876 v gornjem Štajerju po 1542 litrov, v srednjem po 1275 l. in v spodnjem po 1160 l. vse skup tedaj 3.510.300 hektolitrov. Ako računimo liter mleka poprek 10 kr. (v Mariboru velja 1 liter neposnetega mleka 12 kr. posnetega 10 kr.) tako so štajerske mlekarice l. 1876 dežili dale mleka, ki je bilo vredno okoli 35 milijonov goldinarjev. Lepa zaraščaj narodnemu premoženju! Tudi od koz in ovac se je dobilo precej mleka, od koz 81.333 hektolitrov, od ovac 7145 hektolitrov. Vendar to se ne more meriti s številkami pri kravah mlekaricah. Mleka se je porabilo za domače potrebe in za prodavo kot „frišno“ mleko 1.569.600 hektolitrov, za puter in maslo 1.778.600 hektolitrov in za sir 250.500 hektolitrov. Zanimive so številke, katere kažejo, koliko putra in sira se je naredilo. V gornjem Štajerju so putra naredili 528.900 kilo, v srednjem 1.253.800 kilo, ki se ga je največ v Gradec prodalo, v spodnjem 442.000 kilo. Masla pa so naredili v gornjem Štajerju 1.587.000 kilo, v srednjem 1.880.800 kilo. Uže te številke kažejo, da ljudje pri nas največ mleka, kolikor ga sami ne porabijo, prodajo kot „frišno“ mleko, kot puter ali maslo, najmenje pa kot sir. Kajti za sir se je l. 1876. porabilo 250.500 hektolitrov mleka. Sira se pa prideluje različnega. Največ tako imenovanega štajerskega sira (Steirerkäse), ki se na-

reja iz skisanega mleka, najbolj v gornjem Štajerskem, namreč po 390.000 kil, v srednjem samo 2800 kil, na slovenskem Štajerskem pa nič; Slovenci imamo tako zvanega kislega mleka ali vse-dance največ, namreč po 168.000 kilo na leto. Tolstega sira tudi le bolj nemški Štajerci največ naredijo, namreč 37.500 kil, mastnega sira po 92.400 kil, pustega sira pa gornji Štajerci nič, srednji 33.600 kil, slovenski pa po 22.400 kil na leto —

Navedene številke so jako podučljive, ako jih natančnije pregledamo. Mimo drugih nas učijo, kako se mleko po raznih krajih dežele v denar spravlja. Kmetovalci, ki so blizu mest, prodajo največ „frišnega“ mleka, dalejšnji delajo puter in maslo, najbolj oddaljeni pa sir. To je popolnem naravno! Zato svetujemo slovenskim kmetom, ki so blizu mest ali železnice, naj si priskrbijo dobrih krav mlekaric, naj jim lepo strežejo, pa v mesto prodavajo. V tako gospodarstvo je treba najmenje kapitala založiti in nese najhitrej in dobrih obresti. V spodbudo naj služi to, da na pr. gornje Poljskavski grajščak celó železnico rabi, da „frišno mleko v Maribor pošilja in drug celo blizu Maribora speča po 3400 fl. vsako leto samo za mleko! Jednako delajo vsi razumni kmetovalci blizu mest, zakaj bi pa slovenski tega še bolj ne posnemovali? Vendar oddaljenejšim posestnikom to ne kaže in ti morajo drugače obrniti ter skrbeti za pridelovanje putra in masla, ki se tudi lahko in dobro proda. Putra 1 kilo velja v Mariboru sedaj fl. 1.05 masla pa fl. 1.25 in še ga dobiti ni. Dobrega putra se posebno meseca maja najleži in največ proda, ker ga gospoda takrat kot spomladansko zdravilo in krepilo rabi. Hribovskim, planinskim in sploh od naljudenih mest oddaljenim posestnikom pa je priporočati, da se poprejejo umetnega sirarstva po zgledu drugih narodov, ki so v enakih okoliščinah, da mleka drugače v dober denar spravljati ne morejo. To je močno želeto ne samo oziroma na hasek kmetovalcev, ampak tudi oziroma na vse narodno gospodarstvo. Kajti le preveč lepega denarja nam izhaja iz cesarstva za tuji sir; za parmezanski, ementalški sploh švicarski, limburški itd. sir. Vsaka večja štacuna nam ga ponuja. Temu se mora v okom priti; naši hribovski in planinski kmetje zamorejo, ako le hočejo, ves tuji sir z domačim spodrinoti in lepim denarjem zaslužiti. Vlada je na to delovala na Kranjskem in Goriškem uže pred 10. leti, kakor nam vrli rojak g. France Kuralt, sedaj tajnik hrvatskega gospodarskega društva in urednik „Gospodarskega Lista“ v štev. 24. pret. l. pripoveduje. Gospodarska družba kranjska in goriška je namreč po ovom poročilu s pomočjo državne podpore kupila mnogo bikov lepega koroškega Belanskega plemena, jih po deželama razdelila in naposled za nekolikimi leti pozvala razumnega sirarja iz Thuringa na Nemškem proti plači 1500 fl. Mož je bil spreten in voljen, ali zastonj se je tru-

dil, ko je kmetovalce nagovarjal naj bi se združili v „sirarska društva“. Večkrat so ga hoteli natepsti ali celo umoriti. Na to mu je dezelnua vlada dovolila 8000 fl. S tem denarjem je postavil na Goriškem sirarnico, priredil orodja in posod, kupoval mleko po 9 kr. liter in začel delati sir. Ljudje so se temu močno čudili; ni jim šlo v glavo, da bi kdo zamogel mleko tako drago plačevati in še zraven dober dobiček imeti. In vendar bilo je tako. Več let potem se je začel sir prodavati in račun je pokazal, da je sirar pri vsakem litru mleka imel po 3—4 kr. dobička. To je kmetom odprlo oči. Zdajci so začeli snovati sirarska društva, da bi ves dobiček mlekarstva in sirarstva na se potegnoli. Poroča se nam, da je uže nad 30 takih sirarskih društev ustanovljenih na Goriškem in Kranjskem ter da se je tako skoraj uže ves italijanski, prej drago plačevani, sir spodrinol. Tako je prav! Želimo, da bi se takih društev tudi na Koroškem in Štajerskem osnovalo, morebiti v Solčavskih planinah, v šoštanjskem, slov. graškem itd. okraju, sploh tam, kder se „frišno“ mleko, puter in maslo ne more tako lahko in dobro spraviti v denar, kakor sir. Nedavno je nek uredniku „Slov. Gospodarja“ še neznan kmet pripeljal poln voz sira, narejenega po švicarskem načinu, v Maribor na trg; ljudje so se kar trgali zanj!

Beseda o telečji reji.

M. II. Le najlepša in popolnoma razvita in zdravo raščena teleta se naj pustijo za rejo. Tele je močno, kedar njegova teža iznaša 12 del materne teže. Če je krava 400 kilo težka, mora tele blizo 33 kilo težko biti, če 300 pa 25 kilo. Tako težke so večidel krave, ki se navadno redé. Zato je treba pripravne živinske vage, ki služi kmetovavcu kakor ura v hlevu. Telice in junčki, ki imajo pozneje ko biki za plemo služiti, morajo biti od dobre krave, tedaj od krave, ki je dobra mlekarica. Tu se navadno od kmetovavcev vse premalo gleda na rod in na starše teletove posebno na mater. Bik mora biti sposoben vse dobre lastnosti svojega plemena tudi na porojenega mladčica prenesti, pa tudi krava mora vse dobre lastnosti kolikor mogoče v najvišji dobroti in popolnosti imeti, ki so cilj in konec vsakega živinorejca. Ta cilj in konec živinoreje pa je različen. Jeden kmetovavec si hoče izrediti dobre krave mlekarice, drugi veliko mesnato živino, ki je posebno za mesarja, tretji zopet močno vprežno živino, četrti sopen kaj drugega. Poprek pa mora velika mlečnost veljati za prvi in poglavitni cilj, ki si ga živinorejec stavi. Od krava, ki je slaba mlekarica, se ne sme nobeno tele rediti. Iz takega teleta postane malokdaj dobra mlečna krava, tudi takrat ne, če bi teža in podoba reditev nasvetovala. Na to naše gospodinjje in gospodarji še vse premalo gledajo. Njim je začasni kratek dobiček iz mleka in od telet poglavitna reč. Kaj bode pozneje iz

teleta ali dobra mlekarica, močen in sposoben bik za plemo, ali mesnat vol, to jim je le premnogokrat deveta briga. Pri tem pa ne gre, da bi se samo na lasten spomin ali na besede te ali une dekile kdo zanašali: Mleko se mora meriti, vsaj jeden dan v tednu. Dojba ali molža se mora zapisati in tako vsaj poprečen premdarek skozi leto napraviti. Bele vrane so še dandanes kmetovavci in manjši posestniki, ki natanko znajo, koliko njihove krave posamez molžejo, ali pa koliko vse skup. Poznajo sicer vozove sena, slame, krompirja in druge klaje, ktere so jihovim kravam skozi leto potrebne, mleka pa, prvega in pravega študenca skoraj vsega dobička, nikdar ne primerijo. Zato toliko slabih ničvrednih krav, odtod le revni vspehi in počasen napredek v reji goveje živine. Iz rečenega je toraj jasno ko beli dan, da ni vse eno ali je tele od krave, ki daje morda 1600—2000 litrov mleka na leto ali od krave, ki ga ima le 1000—1200. Tele od prve krave je štirikrat več vredno in se more od njega pričakovati, da iz njega tudi pridna mlekarica postane. Tu je treba toraj preudarjati, premišljevati, skuševati in ne pa kaj tako v en dan teleta za plemo puščati in rediti. (Dalje prih.)

Ovce nakupovati začeli so prav močno francoski barantači; nedavno so jih 200 odpeljali od nas skozi Italijo v Pariz. Pravijo, da pridejo zopet in še po več ovac, ki bodo tedaj bolj drage postale.

Vinska trta je baje po mnogih vinogradih ozebla tako, da se višje okice osipavajo. Grobanje tedaj letos ne bo kazalo!

Sejmovi. 24. jan. Koprivnica, Laško; 25. jan. Glemstätten, Gomilica, Studenice, Slov. Gradec; 28. jan. Artiče, 31. jan. Dobova v Vel. Obrežu 1. febr. sv. Peter pod Sv. gorami, Radgona.

Dopisi.

Iz Maribora. (Polovičarski volilci) so nam tisti, ki so samo enemu narodnemu kandidatu izmed 2 postavljenih svoj glas pri volitvi dali, drugi glas pa tovaršu Seidlovemu, namreč kandidatu Seederju pribrani. Omahovanje nikoli in nikdar ni dobro; le tedaj zmagajo taki omahljivci in polovičarji, kedar se jim posreči večino volilcev zmotiti. Kedar pa naletijo na ogromno večino odločnih in značajnih mož, tedaj morajo vselej propasti in se pri obema nasprotnima strankama zameriti. Godi se jim, kakor človeku, ki je hotel na enkrat na dvema stoloma obsedeti pa je med obema na tla pal. Veseli pa nas odločne slovenske volilce, da je takih omahljivcev le malo bilo. Izmed 192 navzočih, volilnih mož se jih je takih našlo samo — 20. Sedem je glasovalo: Seeder-Radaj, namreč: Janez Robič (Lembah), Jožef Korošec (sv. Martin), Štefan Šunko (Pivola), Peter Limavšek (Bistrica), Franc Vračko (Volčji dol),